

TÄÄLLÄHÄN NÄYTTÄS OLEVAN FUTISKELI
SEKVENSSIN AVAAVIEN TAPAAMISEHDOTUSVUOROJEN ESITOIMINNOT

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
15.3.2021

Niina Tuunanen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman aihe, tutkimuskysymys	1
1.2 Metodi ja Aineisto	2
2. KIRJOITETTU KESKUSTELU JA WHATSAPP	4
2.1. Aiempi tutkimus	4
2.2. Kirjoitettu puhe	4
2.2. WhatsApp	5
3. 3. TAPAAMISEHDOTUSVUORO JA ESITOIMINTO	6
3.1. Vuoro, lause ja lausuma	6
3.2. Erityiset puheaktityypit ja esitoiminto	7
3.3. Esitoimintojen tehtävät keskustelussa	8
4. ANALYYSI	10
4.1. Esitoiminnot etulaajennuksessa	10
4.2. Vuoronalkuiset esitoiminnot	12
4.3. Pohdintaa esiehdotusten vähäisyydestä	14
5. PÄÄTÄNTÖ	16
LÄHTEET JA LYHENTEET	19

1. JOHDANTO

1.1 Tutkielman aihe ja tutkimuskysymys

Tarkastelen tässä kandidaatintutkielmassani **esitoimintoja**, joita esiintyy Whatsapp-keskustelun **sekvenssin** **avaavan tapaamishdotusvuoron** yhteydessä. Sekvenssin aloittavilla tapaamishdotusvuoroilla tarkoitan sellaisia vuoroja, jotka toimivat vuoronaloituksena, ja avaavat sekvenssin. Aineiston tapaamishdotukset ovat semanttiselta puhefunktioltaan **direktiivejä**, jotka ehdottavat jalkapallo- tai rantalentopallojen pelaamista. ISK:n (§ 1647) mukaan **direktiivi** on ohjaileva lausuma, jolla käsketään, kehoitetaan, pyydetään tai neuvotaan puhuteltavaa toimimaan tai olemaan toimimatta tietyllä tavalla. Direktiivin prototyyppinen ilmaisutapa on imperatiivi- eli käskylause. Direktiivit toimivat keskustelussa usein vierusparin etujäsenenä (ISK § 1647) **Puhefunktiot** hahmottuvat selvimmissä tapauksissa erilaisiksi syntaktisiksi merkityskokonaisuuksiksi (ISK § 1004). Sekä tapaamista ehdottavat direktiivit, että direktiiviä edeltävät esitoiminnot ovat puhefunktioita. Pyrin tässä tutkimuksessa avaamaan millaisia puhefunktioita tapaamishdotusvuoron esitoiminnot ovat, ja millaisia ne ovat syntaktiselta rakenteeltaan. Tutkimuskysymyksiä on yksi, ja se on seuraava:

1. Millaisia esitoimintoja on sellaisilla direktiiveillä, jotka ehdottavat jalkapallo- tai lentopallopelejä, ja aloittavat sekvenssin?
2. Kuinka paljon aineistossa on sekvenssin avaaviin ehdotusvuoroihin liittyviä esitoimintoja?

Teoriataustani on pääasiassa lauseopillinen, mutta lainaan keskustelunanalyysistä termit **vuoro**, **lausuma** ja **sekvenssi**. Olen myös määritellyt aineiston tapaukset keskustelunanalyttisestä teoriasta käsin. Keskustelunanalyysi tutkii perinteisesti puhuttua keskustelua, mutta keskusteluanalyysia on sovellettu myös kirjoitettuun keskusteluun. (LÄHDE) Tulkiten Whatsapp- viestiketjut kirjoituksi keskusteluksi. Tutkimukseni ei kuitenkaan ole keskustelunanalyysia, sillä entutki kokonaisia keskusteluja, vaan tietyn keskustelun osan syntaktista rakennetta. Tutkimuskohteena ovat puhutun keskustelun kaltaiset vuorot WhatsApp-keskustelussa. Tutkimukseni on luonteeltaan tapaustutkimus, sillä aineistoni on peräisin yhdestä Whatsapp-keskustelusta.

Valitsin tämän tutkimusaiheen, sillä Whatsapp-aineistoista ei juurikaan ole tehty syntaktista tutkimusta.

1.2. Metodi ja aineisto

Analyysimenetelmäni on syntaktinen analyysi. Aineistoni analyysin eri vaiheet:

1. Poimin aluksi aineistosta kaikki jalkapallo- ja lentopallopelejä ehdottavat sekvenssin avaavat tapaamishdotukset, joiden yhteydessä on esitoiminto.
2. Ryhmittelen esitoiminnot sen mukaan, sijaitsevatko ne etulaajennuksessa, vai samassa vuorossa tapaamista ehdottavan direktiivin kanssa.
3. Ryhmittelen esitoiminnot tulkitsemineni puhefunktiomerkitysten mukaan

Pyrin kuvaamaan esitoimintoja aineiston esimerkkien avulla. En pysty tekemään kovin tarkkoja johtopäätöksiä siitä, mitä puhuja on tarkoittanut kullakin esitoiminnoilla, ja mikä niiden funktio tarkalleen on. Sen sijaan pyrin etsimään yhteisiä piirteitä toiminnoista.

Aineisto koostuu Whatsapp-viesteistä, jotka on poimittu yhdestä Watsapp:n ryhmäviestiketjusta. Ryhmäviestiketju on nimeltään *Jalkapallo ☺ 2016*. Ryhmän tarkoituksena on sopia epävirallisista ulkopeleistä. Aineiston viestit on lähetetty viestiketjuun 4.–11.9.2016. välillä. Informantit ovat 18–24 -vuotiaita nuoria aikuisia. Olen pyytänyt kirjallisen tutkimusluvan niiltä ryhmän jäseniltä, jotka ovat olleet ryhmässä aktiivisia keskustelijoita. Olen muuttanut osallistujien nimet suojellakseni keskustelijoiden anonymiteettia. Olen itse ollut mukana ryhmässä ja osallistunut keskusteluun. En kuitenkaan keskusteluhetkellä tiennyt, että käytän keskusteluja myöhemmin tutkimusaineistona.

Varsinainen tutkimusaineistoon on poimittu kaikki sellaiset vuorot, jotka aloittavat sekvenssin, joissa on esitoiminto, ja jalkapallo- tai rantalentopallopelejä ehdottava direktiivi. Olen rajannut tutkimusaineistoni ulkopuolelle ne Whatsapp-viestiketjussa esiintyvät tapaamishdotukset, jotka ovat jollain tavoin vastausta ensimmäiseen ehdotukseen. Ne neuvottelevat tyypillisesti paikasta, ajasta tai lajista tai uudistavat sekvenssin avaavan ehdotuksen ja mahdollisesti varioivat sitä pyrkimyksenään saada keskustelun osallistujat suostumaan ehdotukseen. Olen erottanut viestiketjusta jalkapallo- ja lentopallopelejä ehdottavat sekvenssit siten, että edellisestä kommentista on kulunut jonkin verran aikaa, ja keskustelun kulusta ja kellonajoista voi päätellä, että edellisessä

keskustelussa sovitut pelit on jo pelattu. Ajallinen etäisyys edellisestä kommentista ei ole kuitenkaan välttämätön kriteeri. Olen tulkinut myös sellaisia vuoroja keskustelunavaaviksi tapaamishdotusvuoroiksi, jotka ehdottavat jalkapallon pelaamista käsittelevän sekvenssin keskellä lentopallon pelaamista, tai päinvastoin. Tällaisia tapaamishdotuksia on aineistossa yhteensä 134. Sellaisia tapauksia, joissa on esitoiminto, on 12.

Useiden keskustelun osanottajien vuoksi tapaamishdotussekvensseistä muodostui pitkiä ja kompleksisia. Whatsapp-keskustelussa kommentit tulevat tekstikenttään joskus pitkälläkin aikavälillä, ja meneillään saattaa olla useampikin keskustelu toisistaan erillisistä aiheita. Sekvenssien päällekkäisyyden ja keskusteluaiheiden poukkoilevuuden vuoksi en pysty aineistostani erottamaan tarkkaa sekvenssien lukumäärää

Jalkapallo- tai lentopallopelejä ehdottavat sekvenssin aloitukset ovat aineistoni keskustelunavauksissa kaikkein edustavimpia. Tapaamishdotussekvenssien tiuhasta esiintymisestä aineistossani kertoo se, 76 sadasta ensimmäisestä aloitusvuorosta sisältää tapaamishdotuksen. Niistä 73 ehdotti jalkapallo- tai lentopallopelien pelaamista.

2. KIRJOITETTU KESKUSTELU JA WHATSAPP

2.1. Aiempi tutkimus

Tekstiviestien ja chat-foorumien kielestä on tehty jonkin verran suomenkielistä tutkimusta, mm. Kukko, 2002; Laihanen 1999, Lehto, 2008 ja Kinanen, 2003 ovat tutkineet niitä. Whatsapp-keskusteluryhmien kieltä on myös tutkittu viime vuosina jonkin verran. Tutkimusta on myös englanniksi, mm. Otemuyiwa 2017, König 2019, Petitjean & Morel 2017. Myös suomenkielisiä tutkimuksia on muutamia. Esimerkiksi Heli Kuosmanen (2017) on tutkinut kielen variaatiota Whatsapp-aineiston pohjalta pro gradu –tutkiemassaan *Eräiden puhekielisten ja murteellisten piirteiden esiintyminen Whatsapp-viestinen kielessä*.

2.2. Kirjoitettu puhe

Useissa tutkimuksissa sähköisten vuorovaikutuskanavien kieli mielletään puhutun keskustelun kaltaiseksi kirjoitetuksi kieleksi (Kukko 2002:12; Lehto 2008:12; Nurmikari, 2014: 4). Kasesniemi ja Rautiainen (2001:26) nimittävät tekstiviestikeskusteluja kirjoitetuksi puheeksi. Baronin (2008:48) mukaan kirjoitettu puhe asettuu kirjoitetun ja puhutun kielen välimaastoon. Ilmari Vauras (2006:86) hahmottaa verkossa käytetyn kielen omaksi kielimuodokseen, ja nimeää sen verkkosuomeksi. Alho ja Kauppinen (2013: 15) Käyttävät nimitystä verkkokieli, ja määrittelevät sen nopeatempoiseen, lyhyeen verkkovuorovaikutukseen kuuluvaksi kielimuodoksi, johon kirjainten lisäksi kuuluvat tunneikonit. *Kirjoitettu puhe* sopii *verkkokieltä* paremmin kuvaamaan ja sosiaalisen median viestintäsovelluksissa, kuten esimerkiksi Whatsappissa käytettyä kieltä, sillä verkkokieli viittaa pikemminkin internetiin kuin sosiaaliseen mediaan. Vaikka ne termit kuvaavatkin samantuuppistä kielimuotoa. Tulkitsen siis Whatsapp-keskusteluissa esiintyvän tuotoksen kielimuodoksi, joka muistuttaa monilta osin puhuttua keskustelua, nimitän tätä kielimuotoa **kirjoitetuksi puheeksi**.

2.3. Whatsapp

Whatsapp on Jan Koum ja Brian Acton vuonna 2009 julkaisema älypuhelimella käytettävä, viestimiseen tarkoitettu sovellus. Watsappin avulla voi lähettää erilaisia viestejä muille sovelluksen käyttäjille. Whatsappin välityksellä voi nykyään lähettää ja vastaanottaa erilaisia medioita: tekstiä, kuvia, videoita, dokumentteja, sijaintitietoja ja myös äänipuheluita. Whatsapp on noussut yhdeksi suosituimmista älypuhelimille suunnitelluista sovelluksista. Alkuvuonna 2016 miljardi käyttäjän rajapyykki saavutettiin, ja sillä on yli miljardi käyttäjää 180 eri maasta. (Whatsapp 2006, 2016, 2019)

Whatsappissa viestintävälineenä on samanlaisia piirteitä kuin perinteisessä tekstiviestivälitteisessä viestinnässä, mutta siinä on myös eroja. Oletan, että sellainen perheenjäsenten, ystävien ja tuttavien välinen informaali viestintä, joka ennen tapahtui tekstiviestien välityksellä, kulkee nyt Whatsappin tai muiden ilmaisten viestintäsovellusten kautta. Whatsappissa on tekstiviesteihin verrattuna useampia ulottuvuuksia: siinä keskustelussa voi olla kahta henkiötä useampia osanottajia.

3. TAPAAMISEHDOTUSVUORO JA ESITOIMINTO

3.1. Vuoro, lause, lausuma

Tässä tutkimuksessa tulkitsen Whatsapp-keskusteluissa esiintyvän tuotoksen kielimuodoksi, joka muistuttaa monilta osin puhuttua keskustelua. Tuotoksen analyysissä käytän keskusteluanalyysin termiä **vuoro**. Vuorolla tarkoitetaan tavallisesti puhutun keskustelun repliikkiä eli puheenvuoroa. Vuorosta ei voi lauseen tavoin esittää tiukkaa rakenteellista syntaktista kuvausta, sillä vuoron määritelmässä se rajautuu toiminnallisesti puhujanvaihdoksen kautta, (ISK § 1004), toisin kuin lause, joka määritellään syntaktisten ominaisuuksien perusteella. Vuoron perinteisestä määrittelystä poiketen käytän termiä vuoro kuvaamaan kirjoitetun keskustelun puheenvuoroja. Näin on toiminut mm. myös Suvi Lehto (2008) opinnäytetyössään., Puhutun keskustelun tavoin myös kirjoitetussa keskustelussa vuoro rajautuu puhujanvaihdoksen kautta.

Aineiston tapaamisehdotusvuoroissa yksi vuoro on tyypillisesti yhden Whatsapp-viestin mittainen, mutta voi joskus jakautua myös useampaan viestiin, mikäli viestit ovat ajallisesti lähetetty melko samaan aikaan eikä kukaan toinen keskustelun osanottaja ole ehtinyt lähettää omaa viestiä toisen viestin väliin.

Lause määritellään sanoista ja lausekkeista muodostuvaksi rakenteelliseksi kokonaisuudeksi, jonka ytimenä on verbin persoonamuoto eli finiittiverbi, ja jonka osien välillä vallitsee erilaisia riippuvuus- ja määräytysuhteita. (ISK § 864) finiittiverbin ohella lauseen ytimeen kuuluvat verbin argumentit, subjekti, objekti sekä adverbiaalitäydennys (ISK § 864). Syntaksin tutkimuksessa on perinteisesti tutkittu korrekteja eli kieliopillisia lauseita jolloin yksittäisten, havaittujen lauseyksiköiden ajatellaan olevan näiden systeemilauseiden ilmentymiä. Ei lauseita sellaisina, kuin ne esiintyvät luonnollisessa tuotoksessa. (Hakulinen; Karlsson, 1979: 19)

Puhuttua tekstiä ei voida jäännöksettömästi jakaa lauseisiin. Puhuttu tuotos sisältää paljon ilmauksia, jotka eivät ole kokonaisia lauseita, mutta toimivat kuitenkin itsenäisinä semanttisina ja kommunikatiivisina kokonaisuuksina. Tällaisia puheessa esiintyviä

toiminnallisia kokonaisuuksia nimitetään **lausumiksi**. Lausuma vastaa joiltain osin kirjoitetun kielen virkettä, koska se on virkkeen tapaan puhujan tietyssä kontekstissa muotoilema tekstin osa. Lausumaa ei voi määritellä kieliopillisesti, kuten ei virkettäkään. (ISK § 1003) Toisin kuin perinteisen kieliopin systeemilauseiden kieliopillinen kuvaus, lausumien kuvaus edellyttää myös kontekstitietoa, sillä ne esiintyvät tietyin ehdoin, tietäntyyppisissä konteksteissa tai tietynlaisen toiminnan osana. (ISK § 1003)

3.2. Erityiset puheaktityypit ja esitoiminto

Kielellinen merkitys on monitasoista. Lausumien merkityksiä rakennetaan eksplisiittisesti sanoin ja merkein, joilla on omat vakiintuneet **koodimerkityksensä**. Koodimerkityksistä valikoituu kussakin lausumassa tilanteeseen sopiva **käyttömerkitys**. Monet merkitykset myös pohjaavat implisiittisesti tilanteeseen tulkintaan. Larjavaaran (2008) mukaan lausumien kuulija prosessoi lausumia holistisesti kokonaisuutena, ei lausuman osien summana. Kuulija siis tulkitsee ensimmäisenä lausuman kokonaisvaltaisia merkitystasoja yksittäisten sanojen merkitysten sijaan. (Larjavaara 2008: 164–167).

Lausumat voidaan ymmärtää soisaalis-kielellisiksi teoiksi, eli puheakteiksi. Yksi tällainen puheakti on esimerkiksi direktiivi. ISK:n (§ 1647) mukaan **direktiivi** on ohjaileva lausuma, jolla käsketään, kehoitetaan, pyydetään tai neuvotaan puhuteltavaa toimimaan tai olemaan toimimatta tietyllä tavalla. Direktiivin prototyyppinen ilmaisutapa on imperatiivi- eli käskylause. Direktiivit toimivat keskustelussa usein vierusparin etujäsenenä (ISK § 1647). Larjavaara (2008) jakaa puheaktit tarkemmin **yleisiksi** ja **erityisiksi** puheaktityypeiksi. Yleisillä hän tarkoittaa kielellisen vuorovaikutksen muotoon ja laajempaan kontekstiin viittaavia merkitysfunktioita. Erityiset puheaktityypit hän jakaa viiteen pääryhmään, *assertiiviseen, direktiiviseen, ekspressiiviseen, kooperatiiviseen ja poettiseen*.

”1. **Assertiivinen** puheakti, joka on tyypillisimmin neutraali väit (*Kukaan ei oo mikään, Tuolla on Julle, Ludwig Wittgenstein pelkäsi ampiaisia*).

2. **Direktiivinen** puheakti, joka on tyypillisesti käsky, ohje tai kysymys (*Tulepas, mukaan, Tuosta pääset rantaan, Mitä eroa on prepositiolla, propositiolla ja presuppositiolla?*).

3. **Ekspressiivinen** puheakti, joka useimmiten ilmaisee puhujan tunteita ja arvioita (*Hyi saatana! Kyllä ottaa päähän, Pakko lähteä, Ihana mekko sulla!*).
4. **Kooperatiivinen** puheakti, jolla luodaan ja ylläpidetään yhteistyötä ja sosiaalistakontaktia (*Lähdetäänkö jo kotiin, Pitäisiköhän vielä miettiä, Tavataan yhdeltä, Haloo, Kiitos*).
5. **Poettinen** puheakti, jonka funktiona on hauskuttaa ja viihdyttää kuulijaa (*Valintatalon kassissa on talous vatupassissa! Hauska tappa vanha tuttu!*)."

(Larjavaara 2008: 174–175)

Kielitieteellinen ja kielifilosofinen tutkimus on pyrkinyt ryhmittelemään näitä joukkoon päätyyppejä, esimerkiksi puheaktiteorian isä Austin vuonna 1960 ja Searle vuonna 1975. Larjavaaran mukaan yksittäinen lausuma voi kuulua useampaankin päätyyppiin. (Larjavaara 2008: 172–175) Sen lisäksi jokainen päätyyppi jakautuu spesifimpiin merkityksiin, (ks.esim. ISK § 1645, asetelma 191: *Direktiivien funktioita*).

En ole analysoinut aineistoni tapaamisedotusdirektiivien erityisiä puheaktimerkityksiä sen tarkemmin, ja nimitän niitä yleisesti tapaamisedotusdirektiiveiksi. Tunnistan lausumista kuitenkin direktiivisen funktion lisäksi myös mm. kooperatiivisia ja assertiivisia piirteitä Tässä tutkimuksessa käytän direktiivisen puheaktin edellä esiintyvistä puheakteista nimitystä esitoiminto.

3.3. Esitoimintojen tehtävät keskustelussa

Vieruspari voi laajeta joko edestä, jäsenten välistä tai lopusta. Schegloff käyttää laajennuksen sijaintipaikan mukaisia termejä *pre-expansion*, *insert expansion* ja *post-expansion*, suomeksi voidaan puhua etu- väli ja sisälaajennuksista. (Schegloff 2007: 26, Haakana 2008: 415) Laajennuksista voidaan myös käyttää termiä *lavennus* (ISK § 1218). Schegloff esittää, että esitoiminnot ilmenevät tyypillisesti vierusparin esilaajennuksessa. Oman aineistoni sisältää tapauksia, jossa ehdotusvuoron aloittavalla osalla on esitoiminnon tyypinen rooli, vaikka se ei olekaan oman kokonaisen sekvenssinsä muodostava etulaajennus. Suvi Lehto (2008) on havainnut saman ilmiön pro gradu –

tutkielmassaan, joka käsittelee tekstiviestikeskustelussa ilmeneviä tapaamishdotuksia. Lehto (2008: 32–34) kuvaa esitoimintojen ilmenemistä tekstiviestikeskustelussa esitettyjen ehdotusten yhteydessä. Lehdon aineistossa esiehdotukset esiintyivät samassa tekstiviestissä kuin itse ehdotus. Näin ehdotuksen vastaanottajalla ei ole mahdollista vastata itse esiehdotukseen, ja ne eivät siksi muodosta kokonaista sekvenssiä.

Esitoiminnon tehtävänä on valmistella kuulijaa varsinaiseen toimintoon, esimerkiksi kutsuun tai pyyntöön. Vieruspari voi sisältää esijakson, esisekvenssin, jossa puhuja valmistele keskustelun osanottajia varsinaiseen sanottavaansa. Schegloff (2007: 26) käyttää nimitystä *pre-sequence* sellaisesta sekvenssistä, joka esiintyy ennen varsinaista pääasiallista sanottavaa. Esisekvenssejä käytetään yleensä ennakoimaan tietyn tyyppistä toimintaa, esimerkiksi kutsua tai pyyntöä. Schegloff nimittää näitä nimellä *type-specific presequences*. Tällaiset esilaajennukset voivat olla toimintotyyppiltään esimerkiksi esikutsuja, esitarjouksia tai esipyyntöjä. (Schegloff 2007: 28–29.) Lehto tulkitsee, että hänen aineistonsa tekstiviestikeskustelussa esiehdotukset ottavat huomioon vastaanottajan mahdollisuuden vastata kieltävästi ehdotukseen, ja toimivat kohteliaisuuskeinona. (Lehto 2008: 32–34.)

4. ANALYYSI

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen erilaisia ehdotuksia yhteisten piirteiden perusteella ryhmiteltyä. Lausumilla voi olla useita erilaisia erityisiä puheaktimerkityksiä yhtä aikaa, minkä vuoksi en luokittele aineistoesimerkkejä tarkasti kategorioihin, vaan sen sijaan kuvaan esimerkki kerrallaan aineistoni esitoimintojen keskeisimmät funktiot.

Olen tulkinnut esitoiminnoiksi myös ei-kielellisen materiaalin, joka sijaitsee ennen tapaamiehdotusdirektiiviä. Aineistoissa on yksi esitoiminto, jossa on käytetty Whatsapp:n kuvasymbolia samantyyppistä merkitystä ilmaisemassa, jonka olisi voinut ilmaista myös kielellisesti lausuman avulla. Sen lisäksi aineistossa on kolme kuvatiedostoa, jotka liittyvät samaan viestiin tapaamiehdotusdirektiivin kanssa. Whatsapp-sovelluksessa on ominaisuus, jossa valokuvan voi jakaa tekstin kanssa samassa viestissä. Tällöin kuva tulee ensin ja teksti kuvan alapuolelle. Kuvaan edellä mainitut tapaukset alaluvussa 4.2.

4.1. Esitoiminnot etulaajennuksessa

Aineistossani on kaksi potentiaalisen ehdotusvuoron etulaajennusta, mutta kummassakaan näistä tapauksista itse ehdotusdirektiivin sisältävä vuoro ei toteudu. Esimerkin (1.) ja (2.) esitoiminnoissa viitataan vallitsevaan säätilaan, ja käytetään säätä perusteluna potentiaaliselle ehdotusdirektiiville. Esitoiminnon voisi tulkita sekä perustelevalksi, että informatiiviseksi. Esitoiminnot on lihavoitu selkeyden vuoksi.

Esimerkki 1.

9.6.2016, 14.59 - MiesA: **Näyttäs futiskeliltä** 🤔

9.6.2016, 15.28 – NainenB: **Näyttäis kyllä. Messissä ollaan** 😊

9.6.2016, 15.51 - MiesC: **Minä tuun kuuen jälkeen**

9.6.2016, 15.53 - NainenD: **Minä meen hoitaa lapsia koko illaksi** 🤔 🤔 🤔

9.6.2016, 16.07 – NainenB: **Kättä pystyyn nyt kaikki ketkä ois tulossa!! Klo 19 Hiironen!!** 🤔 🤔 🤔

9.6.2016, 16.07 - NainenB: 🤔

9.6.2016, 16.08 – NainenE: *Minä ehkä*
 9.6.2016, 16.09 - NainenF: *Vois kerranki* 😊👉
 9.6.2016, 16.11 - MiesG: *Mää voisin tulla :)*
 9.6.2016, 16.16 – NainenH : *Ehkäehkä minä!*
 9.6.2016, 16.23 - MiesA: 🙋📱

Esimerkissä (1.) esitoiminto on lausuma *Näyttäs futiskeliltä* 🤔 (selite: pohtiva tunneikoni) ja se tulkitaan jo varsinaiseksi ehdotukseksi: keskustelun osanottajat ilmaisevat sitoutumisensa tapaamiseen jo ennen kuin aloittaja ehtii edetä itse ehdotukseen. Keskusteluryhmän kontekstissa se on siis jo tulkittu jo ehdotukseksi. Keskusteluryhmä kun on varta vasten pelien sopimiseen. Sen perusteella sekvenssin etujäsenen [*Näyttäs futiskeliltä* 🤔] voisi tulkita varsinaiseksi ehdotusdirektiiviksi.

Esimerkki 2.

11.7.2016, 11.07 - MiesA: *Täällähän näyttäs olevan futiskeli*
 11.7.2016, 11.10 – NainenD: *Eiku tuollahan on ihan* 🌲/5 biitsikeli 🤔
 11.7.2016, 11.32 - MiesA: *Sekin* 🙋
 11.7.2016, 14.07 - NainenI: *15 yli 6?*
 11.7.2016, 14.07 - NainenI: 🤔
 11.7.2016, 14.08 - NainenK: *Mun puolesta vois mennä jo aiemmin*
 11.7.2016, 14.08 - NainenI: *Paitsi tämmösellä ilimalla varmaa tuiro varattuna* 😊
 11.7.2016, 14.16 - NainenJ: 🤔👉

Esimerkissä (2.) tunnusteleva hyvän jalkapallosään toteaminen *Täällähän näyttäs olevan futiskeli* johtaa preferoimattomaan jälkijäsenen *Eiku tuollahan on ihan* 🌲/5 biitsikeli 🤔. NainenD kiistää edellisen toteamuksen, ja toteaa sään olevan hyvä lentopallon pelaamiseen. Etulaajennukseen saatu preferoimaton vastaus *Eiku tuollahan on ihan* 🌲/5 biitsikeli 🤔 estää varsinaisen ehdotusdirektiivin sisältämän etujäsenen esittämisen. Hyvän lentopallosään toteaminen *Eiku tuollahan on ihan* 🌲/5 biitsikeli 🤔 johtaa lentopallopelien ehdottamiseen. NainenD:n lausuma *Eiku tuollahan on ihan* 🌲/5 biitsikeli 🤔 voidaan tulkita yhtä aikaa sekä preferoimattomaksi vastaukseksi edelliseen esitoimintoon, että uuden ehdotusdirektiivin esitoiminnoksi. Varsinaisen ehdotusdirektiivin muotoilee NainenI. Tässä kohdassa tulee hyvin esille, että luonnollinen tuotos ei ole kaavamaisista ja oppikirjaesimerkkeihin palautettavissa.

Keskusteluanalyysistä tuttu prototyyppinen vierusparirakenne muuttuu, kun keskustelussa on useampia osanottajia.

4.2. Vuoronalkuiset esitoiminnot

Tässä kappaleessa kuvaan millaisia ehdotusvuoroon sisältyviä esitoimintoja aineistossani esiintyy. Aineistossa on kymmenen tapausta, jossa esitoiminto sisältyy vuoroon. Tässä alaluvussa esittelen edellä mainitut tapaukset.

Esimerkkien (1) ja (2) esitoiminnot sisältävät interjektion hei, joka toimii vuorossa huomionkohdistimena. Ison suomen kieliopin määritelmän mukaan huomionkohdistin on sellainen interjektion kaltainen sana, joka toimii kuulijan huomiota etsivänä lausumana tai aloittaa sellaisen (ISK § 858) Esimerkeillä (1) ja (2) on siis ainakin huomiofunktio.

(1) ***Mut hei..** Lähtään yliopiston taakse pellaan beach volleyta? 🏐 Sielä on verkko laitettu*

(2) ***Hei jos ei futista** niin entä biitsiä? 🤔*

Esimerkissä (3) esilaajennus on valokuva, jossa on jalkapalloilijoita pelaamassa jalkapalloa. Kuva siis ei anna lisäinformaatiota, mutta toimii johdatteluna ehdotukseen. Kuvalla voisi tulkita olevan myös huomiofunktio.

(3) ***<Kuva jalkapallon pelaajista>** pallopelejä tännää? 😊*

Seuraavissa esimerkeissä vuoronalkuinen esitoiminto viittaa edelliseen keskusteluun. Se ottaa huomioon ehdotusdirektiiviä edeltäneen keskustelun.

(4) *Jos porukkaa vielä kiinnostaa nii jos kahe jälkee ois pelit lintulassa nii +2 pellaajaa*

(5) *Onko porukka vieläki töissä vai saatasko me pelejä aikaseks* 🤔🤔

Esimerkkien (4) ja (5) ensimmäiset lausumat viittaavat edelliseen keskusteluun. Sen voi nähdä *vielä*-lekseemistä, joka kummassakin on. Sillä on aiemman keskustelu kulun huomioiva ja keskustelua jouhevoittava merkitys. Molemmissa lausumissa direktiivi kohdistetaan epäsuorasti ”porukalle”. Ehdon esittäminen esitoiminnossa luo luontevampaa tilaa preferoimattomalle vastaukselle.

Esitoiminnoilla voi myös pohjustaa ehdotusdirektiiviä. Lausuma (6) *Nyt ois muute täydellinen biitsikeli!* perustelea direktiivin kannattavuutta säätilalla. Sillä on myös assertiivinen, asian tilan toteava funktio. Esimerkissä (7) *Nyt ois niin jalakapallo paikallaa* on, eksperssiivinen, puhujan tunnetta ja arviota ilmaiseva funktio. Esimerkissä (6) ekspressiivinen funktio näkyy eritoten tunneikoni käyttämisessä

(6) *Nyt ois muute täydellinen biitsikeli!* 🤔 mite ois 🤔 ennenkö meette 🤔?

(7) *Nyt ois niin jalakapallo paikallaa, ei sattus kettää muuta kiinnostaa?* 😊
Siis ei nyt vaa illalla 😊

Esimerkin (8) esitoiminto on [<viittaava nainen -emoji>], kun itse tapaamista ehdottava direktiivi on jalkapallokuvasymboli. kättä nostavaa naista esittävä kuvasymboli tarkoittaa, että ehdottaja ainakin on mukana peleissä jos sellaiset saadaan pystyyn. Kuvasymboli esittää kannatusta tai osallistumista ilmaisevaa elettä eli käden nostamista, ja se voidaan tulkita sitoutumiseksi ehdotukseen. Puhuja ilmaisee toimintaan sitoutumista, joten se on sekeästi kooperatiivinen. Viesti on aika eleeetön ja informatiivinen, joten sillä on assertiivinen ulottuvuus.

(8) <viittaava nainen -emoji>,jos 🤔??

Esimerkeissä (9) ja (10) esitoiminto on ruudunkaappaus säätiedotuspalvelun sivulta. Esilaajennus kertoo säätilanteen, eli ehdotukseen liittyvää lisäinformaatiota. Näissä esimerkeissä esitoiminnot ovat funktioltaan assertiivisia,

(9)<Ruudunkaappaus Fonectan sivulta> *Illaksi pelaamaan? Oisko missää tekonurmikenttää nii ei ois liukasta... Tietäiskö joku viisas?* 😊

(10) <**Ruudunkaappaus Fonectan sivulta**> *Jaksaako kukaan jalista tänään?*

4.4. Esiehdotusten vähäinen määrä

Aineistossani on melko vähän esitoiminnoiksi tulkittavia lausumia. 135:n sekvenssin avaavasta tapaamishdotusvuorosta kymmenessä on ehdotusvuoroon sisältyvä esitoiminto. Nämä toiminnot ovat samassa viestissä kuin varsinainen tapaamishdotus. Niiden lisäksi aineistossa on kaksi esilaajennusta, jotka esiintyvät ennen potentiaalista tapaamishdotusvuoroa.

Lehdon (2008) aineistossa esiehdotukset ovat tavallisia. Tästä herää kysymys, miksi sama ilmiö ei näy omassa aineistossani, sillä onhan Whatsapp-keskustelussa paljon samoja piirteitä kuin tekstiviestikeskustelussa. Lehto (2008: 32–34) toteaa tutkimuksessaan, että esiehdotusten funktio tekstiviestikeskustelussa on huolehtia keskustelun jouhevuudesta jättämällä varaa preferoimattomalle vastaukselle.

Yksi syy esitoimintojen vähäisyyteen on luultavasti se, että tutkimassani Whatsapp-keskustelussa on valmis konteksti: keskusteluryhmä, jossa on tarkoitus sopia jalkapallo- ja lentopallopeleistä. Kaikki ryhmän jäsenet ovat jo ryhmään liittymisellään ilmaisseet halunsa pelata yhdessä jalkapalloa tai lentopalloa. Oletan myös, että esiehdotusten puuttumiseen voi vaikuttaa myös se, että tapaamishdotus on suunnattu yhden ihmisen sijaan joukolle ihmisiä. Ryhmässä on myös niin paljon osanottajia, että kaikkien ei tarvitse vastata kaikkiin sekvenssin aloituksiin, varsinkaan jos tapaaminen ei sovi itselle. Koska tapaamishdotus ei vaadi kaikilta viestin saaneilta vastausta, ei tapaamishdotuksen esittäjillä liene niin suurta tarvetta valmistella tilaa preferoimattomalle vastaukselle, ja esiehdotus jää esittämättä.

Oikeastaan nämä ovat enemmän sopimuksia kuin ehdotuksia, sillä perusteella, että kaikki ryhmän jäsenet ovat jo kertaalleen ilmaisseet halukkuutensa ryhmän määrittelemään toimintaan sillä, että ovat liittyneet ryhmään. Ryhmässä sovitaan vain tiettyntyyppisistä odotuksenmukaisista ehdotuksista. Oletus on, että kaikki ryhmän jäsenet ovat

kiinnostuneita pelaamaan ainakin jalkapalloa, tällöin ratkaistavana on pikemminkin se, että milloin ja missä, kuin se, että ovatko ryhmän osallistujat suostuvaisia ehdotukseen. ’

Pitäisin tätä myös yhtenä syynä siihen, että aineistossani ei juuri esiinny ehdotusvuorojen esijäseniä. Mitään tunnusteluja ei tarvita, sillä kaikki ovat jo valmiiksi kiinnostuneita ja periaatteessa sitoutuneita siihen, että joskus pelataan yhdessä jo sillä, että ovat ryhmän jäseniä. Sen vuoksi konteksti mielestäni vähentää ehdotusten ehdotusmaisuuutta, ja ne muistuttavat enemmän sopimista.

WhatsApp mediana poikkeaa tekstiviestikeskustelusta siten, että WhatsApp-viestien lähettäminen on ilmaista. Tekstiviestikeskustelut ovat maksullisia, ja siksi on järkevää mahdollistaa yhteen viestiin kaikki tarvittava. Oletan siksi, että toisin kuin tekstiviestikeskustelussa, WhatsApp-keskustelussa on tavallisempaa lähettää myös lyhyempiä, yhden lausuman mittaisia viestejä. Tällöin esiehdotus voisi puhutun keskustelun tapaan muodostaa oman sekvenssinsä ennen varsinaista ehdotussekvenssiä. Tällainen ei kuitenkaan aineistossa toteudu, vaikka sellaista voisikin olettaa.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tarkastelen tässä kandidaatintutkielmassani **esitoimintoja**, joita esiintyy Whatsapp-keskustelun **sekvenssin** **avaavan tapaamishdotusvuoron** yhteydessä. Aineiston tapaamishdotukset ovat **direktiivejä**, jotka ehdottavat jalkapallo- tai rantalentopallopelien pelaamista. Sekä tapaamista ehdottavat direktiivit, että direktiiviä edeltävät esitoiminnot sisältävät erilaisia puhefunktioita, jotka ovat myös keskenään päällekkäisiä (ks. Larjavaara 2008: 164–188) Pyrin tässä tutkimuksessa avaamaan millaisia puhefunktioita tapaamishdotusvuoron esitoiminnot sisältävät. Teoriataustani on pääasiassa lauseopillinen, mutta määrittelen aineiston tapaukset myös keskustelunanalyttisestä teoriasta käsin. Tulkitseen Whatsapp- viestiketjut kirjoituksi keskusteluksi. Tutkimukseni on luonteeltaan tapaustutkimus, sillä aineistoni on peräisin yhdestä Whatsapp-keskustelusta.

Aineisto koostuu WhatsApp-viesteistä, jotka on poimittu yhdestä WhatsApp:n ryhmäviestiketjusta. Ryhmäviestiketju on nimeltään *Jalkapallo* 📅 2016. Ryhmän tarkoituksena on sopia epävirallisista ulkopeleistä. . Aineiston viestit on lähetetty viestiketjuun 4.–11.9.2016. välillä. Varsinainen tutkimusaineistoon on poimittu kaikki sellaiset vuorot, jotka aloittavat sekvenssin, joissa on esitoiminto, ja jalkapallo- tai rantalentopallopelejä ehdottava direktiivi.

Olen erottanut viestiketjusta jalkapallo- ja lentopallopelejä ehdottavat sekvenssit siten, että edellisestä kommentista on kulunut jonkin verran aikaa, ja keskustelun kulusta ja kellonajoista voi päätellä, että edellisessä keskustelussa sovitut pelit on jo pelattu. Ajallinen etäisyys edellisestä kommentista ei ole kuitenkaan välttämätön kriteeri. Olen tulkinnut myös sellaisia vuoroja keskustelunavaaviksi tapaamishdotusvuoroiksi, jotka ehdottavat jalkapallon pelaamista käsittelevän sekvenssin keskellä lentopallon pelaamista, tai päinvastoin.

Aineistossa on melko vähän esitoiminnoiksi tulkittavia lausumia. 135:n sekvenssin avaavasta tapaamishdotusvuorosta kymmenessä on ehdotusvuoroon sisältyvä esitoiminto. Nämä toiminnot ovat samassa viestissä kuin varsinainen tapaamishdotus. Niiden lisäksi aineistossa on kaksi esilaajennusta, jotka esiintyvät ennen potentiaalista tapaamishdotusvuoroa. Esitoimintoja on kielellisiä, symbolikielinen, sekä kuvatiedostomuodossa.

Lausumat voidaan ymmärtää soisaalis-kielellisiksi teoiksi, eli puheakteiksi. Yksi tällainen puheakti on esimerkiksi direktiivi. ISK:n (§ 1647) mukaan **direktiivi** on ohjaileva lausuma, jolla käsketään, kehotetaan, pyydetään tai neuvotaan puhuteltavaa toimimaan tai olemaan toimimatta tietyllä tavalla. Direktiivin prototyyppinen ilmaisutapa on imperatiivi- eli käskylause. Direktiivit toimivat keskustelussa usein vierusparin etujäsenenä (ISK § 1647). Larjavaara (2008) jakaa puheaktit tarkemmin **yleisiksi** ja **erityisiksi** puheaktityypeiksi. Yleisillä hän tarkoittaa kielellisen vuorovaikutuksen muotoon ja laajempaan kontekstiin viittaavia merkitysfunktioita. Larjavaaran mukaan yksittäinen lausuma voi kuulua useampaankin päätyyppiin. (Larjavaara 2008: 172–175) Sen lisäksi jokainen päätyyppi jakautuu spesifimpiin merkityksiin, (ks.esim. ISK § 1645, asetelma 191: *Direktiivien funktioita*). En ole analysoinut aineistoni tapaamishdotusdirektiivien erityisiä puheaktimerkityksiä sen tarkemmin, ja nimitän niitä yleisesti tapaamishdotusdirektiiveiksi. Tunnistan lausumista kuitenkin direktiivisen funktion lisäksi myös mm. kooperatiivisia ja assertiivisia piirteitä. Tässä tutkimuksessa käytän direktiivisen puheaktin edellä esiintyvistä puheakteista nimitystä esitoiminto.

Sellaisia tapaamishdotusvuoroja, joissa on esitoiminto, ei ole kovin paljon. Tässä aineistossa suhdeluku on 134 /10 ja lisäksi voidaan laskea kaksi potentiaalista ehdotusvuoron paikkaa. Yksi syy esitoimintojen vähäisyyteen on luultavasti se, että tutkimassani Whatsapp-keskustelussa on valmis konteksti: keskusteluryhmä, jossa on tarkoitus sopia jalkapallo- ja lentopallopeleistä. Kaikki ryhmän jäsenet ovat jo ryhmään liittymisellään ilmaisseet halunsa pelata yhdessä jalkapalloa tai lentopalloa. Oletan myös, että esiehdotusten puuttumiseen voi vaikuttaa myös se, että tapaamishdotus on suunnattu yhden ihmisen sijaan joukolle ihmisiä. Ryhmässä on myös niin paljon osanottajia, että kaikkien ei tarvitse vastata kaikkiin sekvenssin aloituksiin, varsinkaan jos tapaaminen ei sovi itselle. Koska tapaamishdotus ei vaadi kaikilta viestin saaneilta vastausta, ei

tapaamishdotuksen esittäjillä liene niin suurta tarvetta valmistella tilaa preferoimattomalle vastaukselle, ja esiehdotus jää esittämättä.

Tunnistan aineiston tapaamishdotusvuorojen yhteydessä seuraavia puhefunktioita: huomiofunktio, preferoimatonta vastausta helpottava funktio, kooperatiivinen funktio, sitoutumista ilmaiseva funktio, assertiivinen funktio, ja ekspressiivinen funktio. Aineiston esitoiminnoissa näkyy lausumien funktioiden limittäisyys ja päällekkäisyys (vrt. Larjavaara 2008). Koska tutkimus on tapaustutkimus ja esimerkkitapauksia on sen verran vähän, yksistään tämän tutkimuksen tuloksista ei vielä voi tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä.

Samantapaisesta aineistosta voisi tutkia esimerkiksi tapaamishdotusdirektiivien syntaktista rakennetta. Kiinnostavaa olisi tarkastella erityisesti finiittiverbin esiintymistä. Omassa aineistossani 134:stä sekvenssin avaavasta tapaamishdotusvuorosta vain 64:ssä on finiittimuotoinen verbi vuoron ytimessä. (Ks. Vuoron ydin ISK § 1008, 1009) Muissa tapauksista ei ollut ollenkaan finiittimuotoista verbiä, tai se oli sivuroolissa.

LÄHTEET JA LYHENTEET

AUSTIN, J. L 1960: *How to do things with words*, Oxford: Oxford University Press.

ALHO, IRJA – KAUPPINEN, ANNELI 2013: Käyttökielioppi. 3., tarkistettu pais. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1154.

BARON, NAOMI S. 2008: *Always on: Language in an Online and Mobile World*. Oxford University Press.

LAIHANEN, KAISA 1999: Suomenkielisten IRC-keskustelujen piirteitä: kirjoittamalla välitettyä puhetta. *Pro gradu* -tutkielma, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

LARJAVAARA, MATTI 2007: Kohti lausuman koko merkitystä. Teoksessa *Kieltä kohti*. Toim. Onikki-Rantajääskö, T ja Siironen M.)

LEHTO, SUVI 2008: Ehdotssekvenssien jäsentyminen ja tunneikonien tehtävät tekstiviestikeskustelussa, *Pro gradu* -tutkielma, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

HAAKANA, MARKKU 2008: *Sekvenssejä jäsentämässä*. Virittäjä 3/2008

HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Gummerus, Jyväskylä.

ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi* 2004. 4. painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- KASESNIEMI, EIJA-LIISA; RAUTIO,PIRJO 2001: Kännyssä piilevät sanomat – Nuoret, väline ja viesti. Tampere university press.
- KINANEN, SAIJA 2003: "Tääl tulee hulluksi!" Kirjoittaja ja lukija internetin kerkusteluryhmän tekstiilassa – *Pro gradu* -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KUKKO, MIRJAMI 2002: Tekstiviesti keskusteluna – *Pro gradu* -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KUOSMANEN, HELI 2017: Eräiden yleis- ja puhekielisten sekä murteellisten piirteiden esiintyminen Whatsapp-viestien kielessä – *Pro gradu* -tutkielma. Oulun yliopiston suomenkielen laitos.
- KÖNIG KATHARINA 2019: Stance taking with ‘laugh’ particles and emojis – Sequential and functional patterns of ‘laughter’ in a corpus of German WhatsApp chats. Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Schlossplatz 34, 48143 Münster, Germany.
- NURMIKARI, HELENA 2014: Avoimet korjausaloitteet IRC-keskustelussa – *Pro gradu* -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- OTEMUYIWA ABOSEDE ADEBOLA 2017: *A Linguistic Analysis of WhatsApp Conversations among Undergraduate Students of Joseph Ayo Babalola University*. Joseph Ayo Babalola University, Ikeji-Arakeji, Osun State, Nigeria.
- PETITJEAN, CÉCILE – MOREL ETIENNE 2017: “Hahaha”: *Laughter as a resource to manage WhatsApp conversations*. Center for Applied Linguistics, University of Neuchâtel, Rue Pierre-à-Mazel 7, 2000 Neuchâtel, Switzerland
- TIETEEN TERMIPANKKI 2021: Kielitiede:huomionkohdistin. (Tarkka osoite: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:huomionkohdistin>. katsottu 14.3.2021)
- SEARLE, JOHN 1975: A classification of illocutionary acts. – *Language in Society* 5.
- VAURAS, ILMARI 2006: Kuvakirjoituksen jälleensyntymä–tunneikonit kirjoitetussa puhekielisessä keskustelussa ^ _ ^ . – *Pro gradu-tutkielma*. Turun yliopiston suomen

kielen laitos.–http://www.jammi.net/tunneikonit/ilmari_vauras_pro_gradu.pdf s.
2015.

WHATSAPP 2011: Group chat – *WhatsApp Blog* 22.2.2011.
<https://blog.whatsapp.com/157/Group-chat> (8.7.2019).

-----2015: WhatsApp Web. – *WhatsApp Blog* 21.1.2015.
<https://blog.whatsapp.com/614/WatsApp-Web> (8.7.2019).

-----2016: One billion – Whatsapp Blog 1.2.2016.

-----2019: *Tietoja WhatsAppista*. <https://www.whatsapp.com/about/>(8.7.2019)